Den amerikanska häxjakten

DEN 29 JULI 1953 mottog en tjänsteman vid den amerikanska flottans hydrografiska byrå, A. Chasanow, ett brev från sin chef, i vilket en rad från "säkerhetssynpunkt" framställda anklagelser relaterades. Chasanow beskyldes inte för några illojala handlingar, men han påstods genom att ungefär två år sedan ha visat sig vara en "säkerhetsrisk"; det var alltså fråga om tillämpning av de nya bestämmelserna, enligt vilka tjänstemän kan avskedas därför att deras kvarstannande i tjänsten inte är "uppenbart förenligt med den nationella säkerhetens intressen" (clearly consistent with the interest of national security). De relaterade anklagelserna gick bland annat ut på att C. umgåtts med kommunister och kommunistsympatisörer, att han deltagit i och visat särskilt intresse för ett möte som samlade in pengar till det demokratiska Spanien under inbördeskriget (den organisation som anordnat mötet räknas till de farliga "subversiva" sammanslutningarna), att han varit verksam inom en "radikal" grupp i hemstaden Greenbelt utanför Washington. Alla anklagelser var av denna indirekta natur; flera gällde händelser eller förhållanden för 10—15 år sedan. Vad man ville bevisa var "skuld genom förbindelser" (guilt by association); närmast menas härmed umgänge med "farliga" personer, men också deltagande i "farliga" organisationer eller emfattande av åsikter som utan att vara klart illojala tyder på mindre "korrekta" tänkesätt.

Chasanow utredningen pågick sedan under mer än ett år. Någon process inför domstol har inte ägt rum; man har gått från instans till instans inom förvaltningen, förhör har ägt rum inom loyalitetskommittéerna, den anklagade har ingivit skrifter och intyg och anlitat en advokat för att föra sin talan. Den första undersökningskommittén ansåg C. oskyldig och beslöt att han skulle få stanna i tjänsten; marininministeriet förklarade däremot utan ett ords motivering att hans kvarstående "ej är uppenbart förenligt med den nationella säkerhetens intressen", och C. blev alltså avskedad. I högsta instans C. i tjänst och erhöll lön för de fjorton månader under vilka han varit avstängd.

Det intressanta är själva utredningens art, sådan den avspeglar i tillgängliga uppgifter. C. bestred de anklagelser som riktats mot honom. Klar bevisning var emellertid i många punkter självfallet omöjlig, vare sig för eller mot. Både C. varit inärvarande vid ett möte 1939, både han vid den tiden umgåtts med kommunistsympatisörer — det gick inte att klarlägga. Till stor del måste C. på beskyllningarna för "skuld genom förbindelser" svara med betygande av "oskuld genom förbindelser"; kort sagt, det blev nödvändigt att framdra vittnesbörd som strängt taget inte hade med saken att göra. Borgmästaren och polischefen i Greenbelt, rubbinen i C:s församling och en rad andra personer som genom sin ställning både auktoritet vittnade om att C. var en bra människa. Och vad är en bra människa? Man betygade att C. var godfruktig, att han var "en konstruktiv, konservativ och solid medborgare", att han under världskriget tidigt anmält sig som frivillig i ett civilmilitärt arbete, att hans söner var duktiga scouter, att han övrigt firat oavhängighetsdagen och att hans dotter skrivit en vacker uppsats om denna dag ("Jag känner värme i hjärtat, därför att jag är amerikan", slutade den), att en av hans söner gått igenom en kostsam tandbehandling för att kunna bli officer, att han visserligen i princip var emot dödsstraff, men gillat avrättningen av Rosenberg. Enligt beskyllningarna var C. "farlig", enligt försvaret var han hundraprocentig amerikan, en Babbitt, en idealisk medborgare. C:s fall har blivit särskilt uppmärksammat, och utan tvivel ställer det lojalitetsundersökningens metoder i grell belysning. Men innan en befordran eller förflyttning kan genomföras efter tillbörlig undersökning. Några kommunister har Mc Leod inte kunnat upptäcka i departementet, men i januari detta år hade redan mer än 500 tjänstemän avlägsnats som "säkerhetsrisker". Ansökningarna till departementet minskar, många har frivilligt avgått — i någon mån lindras på detta sätt Mc Leods arbetsbörda.

Att undersöka andras lojalitet och säkerhetsrisk har blivit ett blomstrande yrke i USA, och det är därför svårt att rekrytera inte bara utrikesdepartementet, utan också dess utrenaningsapparat.

Den maktfullkomlige McCarthy med rättvisans illa tillrygade gudinna i bakgrunden. Teckning i Reporter.

tusentals fall är av ungefär samma beskaffenhet, tusentals tjänstemän har avskedats eller förmåtts att begära avsked efter utredningar av denna art.

*

Utrikesdepartementet, det misstänkta departementet framför andra, har under Eisenhowers styrelse blivit ett centrum i undersökningsarbetet. För prövning av personalen — från ambassadörer till skrivbiträden 11.000 personer — arbetar nu 350 man, ledda av R. W. Scott Mc Leod, en av nationens främsta utrensare; enligt presidentens förordning 27 april 1953 får man nu undersöka även tjänstemännens sexuella aktivitet, deras spritkonsumtion, deras eventuella "nervösa svagheter".

Flertalet utrensare är unga män, som aldrig haft något arbete förut; man häller dock på att de skall ha gått igenom ett college. Yrket anses roligt; för en tjugufemåring har det sitt behag att fritt få fråga äldre ämbetsmän om de super för mycket, om de har varit sina hustrur otrogna, vilka förbindelser de tillhör. Några exempel på frågor ger den utmärkta tidskriften Reporter. Till en diplomat som tjänstgjorde hos den lagliga republikanska regeringen i Spanien under inbördeskriget: "Hade ni någon kontakt med rebellerna? Kommunisterna, menar jag." Till en förutvarande generalkonsul: "Vid vilken ålder gifte ni er? Hade ni sexuellt umgänge före giftermålet?" Till en diplomat som var anställd i Finland när detta land stred på Hitlers sida: "Jasså, ni säkte få Finland och Ryssland att komma överens. Hm. Låt mig se, vem var president på den tiden?"

Mc Leod går längst i sina fordringar, och på vissa håll börjar han — särskilt efter en propagandaturné i år — betraktas som en av nationens stora män. Han var mot Bohlens utnämning till ambassadör i Moskva, därför att Bohlen deltagit i Jaltakonferensen och andra möten med ryssarna under den "gamla" tiden. Frågan är inte, säger han, "om en man är lojal eller illojal, utan om han är en god säkerhetsrisk". Det är besvärligt att bli av med demokraterna i departementet, framhöll han samtidigt. "Alla som höll på New Deal är dock inte nödvändigt säkerhetsrisker", förklarade han generöst och skrattande.

*

De av unionen och staterna organiserade loyalitetsaktionerna gäller blott ämbetsmän, och i stort sett har man vid dessa undersökningar förfarit med en viss återhållsamhet och anständighet. Den verksamhet som bedrivs av kongressutskott och motsvarande statliga och kommunala utskott har varit oförlikneligt mera hänsynslös och har i stor utsträckning riktat sig mot utom förvaltning och politik stående personer. Hur man går till väga — särskilt i det mest beryktade utskottet, där senator McCarthy är ordförande — har ofta belysts i denna tidning. Detaljerade och väl dokumenterade arbeten, som publicerats under de senaste månaderna, ger en skrämmande bild av läget; jag kan hänvisa exempelvis till James Hertys och Moshe Decters bok "McCarthy and the Communists" (The Beacon Press) och Dan Gillmors "Fear, the Accuser" (Abelard-Schuman). Insinuationer och försåtliga frågor hör till det självklara; vittnen behandlas med en ofrälsförkämdhet, om de inte är medgörliga och följer de anvisningar som frågorna ger; McCarthy och hans medhvidare, med sina ataker av professionella utrensare och förtalare, ljuger systematiskt i offentliga uppgifter om förhörens art och förhållandena inom skilda organisationer, författar och institutioner. Hur många gånger genom dessa metoder mist sina befattningen och (eller) sitt goda namn och rykte kan inte med någon säkerhet beräknas. Ofta har det varit tillräckligt med en helt obestyrkt, ja, kanske uppenbart oriktig anklagelse för att berova en person hans plats. Företag från universitet till filmindustrier finner det olämpligt att i sin tjänst ha personer som utsatts för en i pressen återgiven vanyrktande uppgift — uppgiften må vara bevisad eller gälla sådant som i själva verket inte alls har med lojalitet att skaffa.

Här skall jag blott stanna vid några fakta som kanske inte är tillräckligt kända. Förfarandet vid utskottsförhören är så pass komplicerat att de flesta anlitar en advokat som biträde; detta innebär en minimikostnad av 500 —1.000 dollar, och någon ersättning från det allmännas sida ges inte, lika litet som vid förvaltningens lojalitetsutredningar. Det är formellt möjligt att dra undersökningsutskottets förfarande inför domstol med motiveringen att framställda frågor inte är av betydelse för den utredning det gäller, men en person, som väljer denna väg utsätter sig för kostnader på 10.000—15.000 dollar och en uppslitande processverksamhet under åratal. Vägran att besvara frågor utan giltigt skäl kan leda till en omedelbar dom på fängelse intill ett år för "förakt mot kongressen".

Förfarandets komplicerade beskaffenhet kan blott antydas. Låt oss förutsätta att X är inkallad för att besvara frågor om kommunistinfiltration i det företag där han arbetar. Tillfrågas han om han själv idkat spionerl eller annan brottslig verksamhet, måste han, om inte hans skuld skall stå för given, svara nej. Tillfrågas han om stämningen, den politiska miljön eller kamraterna inom företaget, blir det svårare att finna en utväg. Börjar han svara på en fråga av denna natur, blir han tvungen att fortsätta (vid risk att dömas för "förakt mot kongressen") och säkunda att eventuellt prisge sina kamrater åt smädelsen och förtalet och rent av själv bli misstänkt enligt principen om "skuld genom förbindelser" eller att begå mened eller att ovetande erkänna något som är brottligt. Han kan emellertid vägra att svara under hänvisning till den femte författningsändringen: "ej heller må någon ... tvingas att i brottmål avge vittnesbörd mot sig själv". I detta fall stämplas den förhörde gärna som "femtefördfattningsändringskommunist", men många har förodrigt denna risk. Förhörsledarna söker i regel gå som förnyade lömska frågor få dem som hänvisar till femte författningsändringen att svara på någon fråga inom vederbörande område; svarar vittnet av okunnighet eller tankleöshet på en sådan fråga, är han fast och måste fortsätta att svara för att inte bli fälld.

Vid en genomgång av några av dessa olndliga förhör — som det är omöjligt att belysa genom några korta utdrag — blir huvudintrycket "vittnenas", dvs. i realiteten de anklagades, hopplösa situation inför det av grundlagens garantier knappast hämmade godtycket. Här föreligger ingen egentlig process, intet domstolsförfarande, men något vida värre, ett slags Kafkaprocess, med dunkla anklagelser, nedbrytanden av de anklagade utan dömar och domare, en skuld, en brottslighet som inte kan bestridas eller undgås. Slutet, som skulle kunna bevilja upprättelse eller förlåtelse, finns inte, det är blott en illusion i de förföljdas hjärtan. Detta intryck är överdrivet — i många fall har även i dessa förhör gemenheten hos yrkesbestämna besegrats — men det blir det väsentliga och bestående inför McCarthyismens talrika triumfer.

HERBERT TINGSTEN

Skogs- och flottningsarbetarförbundet inleder förhandlingar om nya avtal den 27 september för skogsbruket i Norrland och Dalarna och den 29 september för södra och mellersta Sverige. Dessa avtal berör direkt och indirekt ca 100.000 man.

HUSET SKALL RIVAS
S-A-K
UTFÖRSÄLJER ALLT
NYA MATTOR NYA
bortslumpas
Fantastiskt billigt
PRISEX.: WILTON-matta 280×180, har kostat 178:— NU ENDAST ..... Kr. 85:—
Konst Antikviteter
Sittsoffor, Fotöljer, Barocktöljer, Byråer i antika stilar, Hörnskåp, Spegiar, Bordsur, Kristall., Brons- och Malmkronor. Äkta Mattor.
TILL VRAKPRISER
MÖBLER tagna i utbyte BORTVRAKES
Stockholms Auktions Källare
BERIDARBANSGAT. 14. Hörnet av Klarebergg. 10 41 33, 10 80 44

Läsning som lockar

JAMES HILTON
Allt går igen
En gåtfull roman, där Ni möter en ny Hilton-figur — gentlemnaskadisten Charles Anderson, som uppläser en svår konflikt då han tror sig förälskad i sin egen fästmö.
17:50, inb. 22:—.

STUART CLOETE
Elfenben och kärlek
Om det småtrånsamma mötet mellan forntid och nutid — en intensiv äktenskapsroman och en spännande historisk-etnografisk färd från Afrikas färgmättade djungelvärld.
16:50, inb. 21:—.

ERICH MARIA REMARQUE
Tid att älska dags att dö
En stor roman om kärlek i krigets skuggs — "Varje rad är ett sjunnande återljus." Hans Peterson i GT
19:50, inb. 24:—.

ILONA KARMEL
Den polska flickan
"Den djupaste till konst mot en klangfärgen av mänsklig medkänsla och förmåga till inlevelse. Även i små vardagsdagen." Elinar Rimmerfors i SvM
19:50, inb. 24:50.

JEAN GIONO
Husaren på taket
Provence ger bakgrunden till denna roman om Angelo Pardis färgrika upplevels. I underbar översättning av Gunnar Brandell i SvD
19:50, inb. 24:50.

PAMELA HANSFORD JOHNSON
Catherine Carter
Den inspirerade kärleks- och intrigromanen från 1850-talets viktorianska London — "Konflikten mellan de fiskande är mättad med dramatik." Nerbro Hälsingl i DN
23:50, inb. 29:—.

LIN YUTANG
Den blodröda porten
"En fint avstämd kärleksskildring ... man läser den med stort nöje och aldrig slagmande intresse." T.W.O. i SvD
19:50, inb. 24:50

BONNIERS

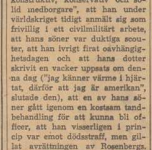

Arbetet sker med liv och lust; på chefens sekreterares vägg strålar motto "ett hekto lojalitet är mera värt än ett kilo hjärna". Det är likväl svårt att hinna med allt. Hundratals tjänster är obesatta i väntan på prövning; i många fall dröjer det ett halvår eller mera innan en befordran kan genomföras.

RÄTTSKIPNING I BYN

Forts. från föreg. sida.

tenskap, eftersom han var fullständigt medellös, ack ja, ack ja! en vagabond som sov ute under största delen av året aller tydde sig till bokslagi i en eller annan grange när det blev kallt om nätterna.

En dag satt jag tillsammans med Jean-Claude på en solstekt stenmur, där odlarna grusiade tuit och tätt. Jag hade köpt en liter rosé, Corbières, 13 grader, ett mjt och sinnligt och berusande lantvin, och vi turades om att dricka ur flaskan och att gnaga på det bröd som Jean-Claude hade i flicken, och Jean-Claude sade:

— On est content.

Vi har det bra. Ja, vi hade det sannerligen bra! Så frågade jag Jean-Claude hur han hade kommit in på förbrytarbanan. Han drack en djup klunkt, han log och såg på mig:

— Jag har aldrig begått något brott.

Sedan berättade han sin historia, som tog en timme, men som kan refereras i korhet. En dag för många år sedan sade Marcel åt honom att om han ville erkänna en stöld som hlivit begången och sona sitt straff i arresten, skulle han få det bra. Utmärkt kost, så mycket vin han kunde dricka, inte mer straffarbete än han kunde stå ut med. Jean-Claude visste ingenting om den stöld som begåtts, men när det blev rannsakning på mairiet i närvaro av borgmästaren, medlemmar av municipalrådet och representanter för folket erkände han att han hade tillgripit tre lakan, två par dambyxor av ylle, samt en skjorta, som hängt till tork hos fru Pujade. Tjuvgodset återlämnades och man antog arrestföreståndare Marcels förslag om att låta misstidaren avtjäna sitt straff här i byn, då det bara skulle skada dess anseende utåt om en där infödd person blev straffad på annan ort.

— C'a commencé comme ça! sade Jean-Claude.

Ja, så började det, och jag fick höra hela fortsättningen, men den gick i samma stil och kan utelämnas. Moralen i historien var att var gång Jean-Claude hade avtjänat sitt straff och det fanns risk för att han måste frigas, tillsmade sig Marcel en del lätt tillgängliga saker, de lades fram, Jean-Claude erkände, tjuvgodset återlämnades och han tog fru med att avtjäna ett nytt straff.

— Alla vet hur det ligger till, sade denne ofördrutterlige återfallsförbrytare, men det talas inte om det. La reuisconteni

— Hur länge har ni vandrat på brottets bana, Jean-Claude? frågade jag.

— Å, så där en sjutton, arton år. Men om tre dagar har jag avtjänat mitt sista straff. Man är ju en smula nyfiken . . .

Jean-Claude var också en liten smula nervös. För var det likväl som inte alltför bra för att kunna fortsätta att vara sant?

Också jag var lite nervös när det dagen därpå hölls rannsakning på mairiet och jag satt bland åhörarna.

Arrestföreståndaren reste sig gravallvarligt och anklagade Jean-Claude efter § 347 i c o d e pénal. Det visade sig vara en paragraf som avhandlar äktenskapsbrott, kränkande av den allmänna moralen, lösaktigt leverne och andra delikata saker. Jag vet inte om den paragrafen existerar i den franska straffiagen, eller om den någonsin har gjort det, men den anförden och citerades och lades till grund för rättsförhandlingarna, och ingen protesterade mot det.

— Parterna har erkänt, sade arrestföreståndare Marcel.

Så fick Jean-Claude ännu ett år att avtjäna.

Den kvällen satt krogvärden Pierre Xatarde och jag och drack i vårmen under platanerna, medan solen färgade några små moln högt upp trots att den för länge sedan hade gått och lagt sig i bergen. Kelgnern satt och log för sig själv, men det låg allvar i hans röst när han till slut sade:

— Det där svinet Jean-Claude har legat med Marcels fru de senaste tio åren. Nu har det äntligen gått hans öra för när.

Jag nickade. Sådant äter sig naturligtvis in i sinnet så småningom.

— Marcel borde aldrig ha gift sig med Françoise, manade krogvärden Xatarde. Hon hade varit i säng med andra innan han gifte sig med henne. Sådan är hon. Men hon håller sig till Jean-Claude nu . . .

— Och det fortsätter 'on väl med . . .?

— Naturligtvis. Det är hon som städar arresten och bäddar fångens säng, ger honom mat — han äter inne hos Marcel. Det går inte att undvika.

Vi satt länge tysta. Sen anegparagraf som avhandlar äktenskapsbrott, kränkande av den allmänna moralen, lösaktigt leverne och andra delikata saker. Jag vet inte om den paragrafen existerar i den franska straffiagen, eller om den någonsin har gjort det, men den anförden och citerades och lades till grund för rättsförhandlingarna, och ingen protesterade mot det.

— Parterna har erkänt, sade arrestföreståndare Marcel.

Så fick Jean-Claude ännu ett år att avtjäna.

Den kvällen satt krogvärden Pierre Xatarde och jag och drack i vårmen under platanerna, medan solen färgade några små moln högt upp trots att den för länge sedan hade gått och lagt sig i bergen. Kelgnern satt och log för sig själv, men det låg allvar i hans röst när han till slut sade:

— Det där svinet Jean-Claude har legat med Marcels fru de senaste tio åren. Nu har det äntligen gått hans öra för när.

Jag nickade. Sådant äter sig naturligtvis in i sinnet så småningom.

— Marcel borde aldrig ha gift sig med Françoise, manade krogvärden Xatarde. Hon hade varit i säng med andra innan han gifte sig med henne. Sådan är hon. Men hon håller sig till Jean-Claude nu . . .

— Och det fortsätter 'on väl med . . .?

— Naturligtvis. Det är hon som städar arresten och bäddar fångens säng, ger honom mat — han

Översättare: BRITTE-MARIE BERGSTRÖM
Illustratör: LENNART GRAM

Svenska berättare

IVAR
LO-JOHANSSON
Stockholmaren
"Lysande stilkonst, en framställning som gör läsaren vimmelkantig av lycka... perspektiv, utsikt, fantasi, glädje. Gombel!"
15: 50, inb. 20:—
A. Gunnar Bergman i AT

ALICE
LYTTKENS
Dygdeövning
"Den inre spänningen, den levande pulsen ... en virtuos, en landskapsskildrare som få." *Ven Nyberg i SvD*
19:—, inb. 23:—, hfr. bd 24:—

SIVAR
ARNÉR
Säkert till sommaren
"Vida överlägsen det mesta som skrivs i dessa dagar. Som kvinnoskildrare är han oförlorlig." *Stig Ahlgren i VJ*
15:50, inb. 19:50

IRJA
BROWALLIUS
Ung
En ny Närke-roman — "Man tänker: hur styvt är inte detta gjort, med vilket mästerskap beskrivet, med vilken stilkonst!" *Olle Holmberg i DN*
19:50, inb. 24:50

PER ANDERS
FOGELSTRÖM
I kvinnoland
Om en pojkes pubertetskonflikter i ett hem helt dominerat av kvinnor — "Fogelströms bästa ... ett kraftprov... en sann och oavbrutet levande roman." *Lasse Bergström i Arbetaren*
24:75, inb. 28:75

BONNIERS

LIBERALA STUDIEFÖRBUNDET
inbjuder till studiekurser
Färg och form i konsten
Konststudiekurs anordnad i samarbete med Nationalmuseum.
En allmän orientering om bildkonstens utveckling, sedd mot den sociala bakgrunden. Kompositions- och färgproblem. Sex dubbelföreläsningar under ledning av intendenterna Bo Wennberg och Bo Lindwall torsdagar kl. 19.30 med början den 7 oktober. Avgift för serien: 25:—. Lokal: Nationalmuseum.
Stilar, städer och samhällsbygge
Föreläsningsserie jämte studiebesök under ledning av arkeologen fil. dr. Birgit Gejvall tisdagar kl. 20.00 med början den 12 oktober.
En förhistorisk stad — hjältarnas Troja. Athén — den klassiska staden. Stadsplanering under renässansen och barocken. Rom, Wien m. fl. platser. Napoleonernas Paris. Storstad — novstad — drahandstad. Moderna stadsplaneproblem. Skioptikonbilder.
Föreläsningarna hålias i Medborgarhuset, sal 9. Avgift: 25:—
Anmälan
bör ske snarast till Liberala Studieförbundets Stockholmsdistrikt, Adolf Fredriks Kyrkogata 15, 3 tr. tel.: 23 36 40 (växel), begär "Studiesvedelningen" eller 10 96 68 vardagar kl. 10—17 (lördagar 10—14).
Hjärtligt välkommen till våra kurser
LIBERALA STUDIEFÖRBUNDET

trappan leder till
Sörmans
nyinredda glas- och porslinsavdelning
Ett utsökt urval av porslins- och glasserviser samt vackra konstskapelser i glas, porslin, keramik och stengods från förnämsta svenska och utländska fabriker gör det lätt för Er att finna den servis eller det konstföremål som passar Er smak bäst.
Förstrand, "Den Kongelige", Rosenthal, Meissen, Copeland's "Blue Italian", Kosta, Lalique, Val — St. Lambert är några av de märken, som alltid finns hos Sörmans.
Sörmans
JOHN SÖRMAN A.B.
STUREPLAN
— *kvalité som alltid*

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.